

EXAMENSARBETE
Höstterminen 2006
Lärarytbildningen

Rör sig barn på lika villkor?

– en observationsstudie om elevers motoriska kontroll
efter årskurs 5

Författare

Jörgen Rosander
Fredrik Heine

Handledare

Tony Kajrup
Anna Flyman Mattsson

www.hkr.se

Rör sig barn på lika villkor?

- en observationsstudie om elevers motoriska kontroll efter årskurs 5

Abstract

Elevers motoriska kontroll är en viktig del i inläringen och kan främja den i andra ämnen. I media idag kan man följa debatten om hur viktigt det är att eleverna i skolan når målen i svenska och matematik. I denna studie undersöks ifall elever uppnått målet i kursplanen för årskurs 5 som gäller motorisk kontroll. Målet säger att ”eleven skall behärska olika motoriska grundformer och utföra rörelser med balans och kroppskontroll samt kunna utföra enkla danser och rörelser till musik” (Grundskolans kursplan för idrott och hälsa, s. 2). Studiens syfte är att se ifall eleverna uppnår detta mål. Undersökningen har gjorts genom att använda MUGI’s observationsschema där elevernas motoriska kontroll undersökts. I observationsschemat finns givna rörelsemönster för eleverna att följa, undersökningen gjordes genom strukturerade observationer. 78 elever har ingått i studien, 6 av dessa elever når inte kursplanens mål i idrott och hälsa för motorisk kontroll. I studien tas det upp vad som kan ha påverkat att det blivit att alla elever inte nått målsättningen och tänkbara åtgärder.

Ämnesord

Grovmotorik, motorik, motorisk kontroll, perception, rörelse

Författare
Jörgen Rosander
Fredrik Heine

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	4
1.1 Syfte	5
1.2 Arbetets fortsatta struktur	5
2. FORSKNINGSAKGRUND	6
2.1 Perception	7
2.1.1 Perceptuella sinnen	8
2.2 Motoriska grundformer	8
2.3 Motorisk kontroll	10
2.4 Motorisk utveckling	11
2.5 Motorisk inläring	11
2.6 Liknande studier	12
3. PROBLEMPRECISERING	13
4. METOD OCH MATERIAL	13
4.1 MUGI – observationsschema	13
4.2 Urval	14
4.3 Upplägg	14
4.4 Insamling av data	15
4.5 Bearbetning	16
4.6 Etiska överväganden	16
5 RESULTAT AV OBSERVATIONER	17
5.1 Precisering av elevernas brister	19
5.2 Resultat ur övningsperspektiv	20
6. DISKUSSION	20
6.1 Metoddiskussion	24
6.2 Har syftet uppnåtts?	25
7. SAMMANFATTNING	
8. LITTERATURFÖRTECKNING	
Bilaga 1	
Bilaga 2	

1. INLEDNING

I media både hörs och skrivs det mängder om hur viktigt det är att eleverna når läroplanens mål i svenska och matematik. Det är en ständig debatt om hur detta kan förbättras. När elever behöver stöd för att nå till målen kan det finnas resurser att sätta in i form av specialpedagoger och liknande. När vi gjorde vår verksamhetsförlagda utbildning uppmärksammade vi att elevernas motoriska utveckling inte lyfts fram i den utsträckning som det borde. Motoriken är en oerhört viktig del i elevernas utveckling och den kan främja inläringen även i andra ämnen. Som exempel kan sägas att om en motoriskt svag elev tränar att skriva kan fokus ligga på hur eleven för pennan i stället för att koncentrera på stavningen. Vi har valt att undersöka om elever i årskurs 5 uppfyller läroplanens mål för grovmotorik.

Motorik inbegriper alla funktioner och processer som hjälper till att styra och kontrollera våra kroppsliga rörelser. Grovmotorik är rörelser som i huvudsak sker med hjälp av de stora muskelgrupperna i armar, rygg, mage och ben (Jagtöien 2002, s. 60).

Eleven skall behärska olika motoriska grundformer och utföra rörelser med balans och kroppskontroll samt kunna utföra enkla danser och rörelseuppgifter till musik (Grundskolans kursplan för idrott och hälsa, s. 2).

Ovanstående citat finns att läsa i målen för vad eleverna ska ha uppnått i slutet av årskurs 5. Det står klart och tydligt att eleverna ska behärska de olika motoriska grundformerna. Därför är det också av yttersta vikt att detta mål kontrolleras och observeras ute i verksamheten så att alla elever har den motoriska kontroll som är viktig för deras framtid. De ska ha möjligheter till stöd för att lära sig och utveckla dessa viktiga kunskaper inom området. Uppsatsen är viktig för att få förståelse för hur varierad den motoriska kontrollen kan vara mellan elever. Studien kan ge hjälp åt pedagoger som dagligen arbetar med elever i skolan, för att jobba vidare med deras motoriska kontroll och utveckla denna. Studien är också viktig för att se i fall skolan klarar att hjälpa eleverna att uppfylla de mål som skolan har som ansvar att hjälpa eleverna att nå.

Undervisningen skall anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. [...] Hänsyn skall tas till elevernas olika förutsättningar och behov. Det finns också olika vägar att nå målet. Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen. Därför kan undervisningen aldrig utformas lika för alla (Lärarens handbok, 2002 s. 10).

Läroplanen visar att det är av stor betydelse att varje elev får sina behov tillgodosedda för att uppnå målen. Det framgår tydligt att det är mycket viktigt att alla mål uppfylls. Elevens

rättighet är att få den hjälp och det stöd som dennes behov kräver. Därför är det viktigt att se i fall eleverna har fått hjälp och stöd i sin utveckling inom motorisk kontroll och utvecklat den tillfredställande så att eleven uppfyller målen.

1.1 Syfte

Syftet med studien är att se hur elevernas motoriska kontroll ser ut och om de uppfyller de målsättningar som finns i skolans styrdokument. Det är både viktigt och intressant att se i fall skolan lyckas med sitt uppdrag att få eleverna att nå målet om god grovmotorisk kontroll. Undran är ifall eleverna befinner sig på den nivå som målen tydligt säger att de ska befinna sig på när de avslutat årskurs 5. Finns det elever som inte uppfyller målen i årskurs 5 som trots det kommit vidare till nästa årskurs? Undersökningen har gjorts i årskurs 6 eftersom eleverna måste ha avslutat årskurs 5 innan detta syfte kan undersökas.

1.2 Arbetets fortsatta struktur

Litteraturgenomgången inleds med vad motoriska brister kan medföra. Efter det fortskrider arbetet med att beskriva vad perception innebär och vilka de perceptuella sinnen är. Arbetet fortsätter med vilka de motoriska grundformerna är. Nästa punkt i studien är motorisk kontroll och dess innebörd. Efter det lyfts den motoriska utvecklingen fram följt av den motoriska inläringens innebörd. Avslutningsvis i detta kapitel beskrivs liknande studier som gjorts och de resultat som framkommit i dessa. Detta leder fram till de problemformuleringar som uppkommit. Arbetet fortsätter med att beskriva metod och material. Det tydliggörs i detta avsnitt på vilket sätt observationerna gjorts. Detta följs upp av hur urvalet av elever gått till och därefter hur insamlingen av data gjorts. Arbetet går vidare med en redovisning av vilka etiska överväganden som gjorts och vilka regler som beaktats vid dessa beslut. Detta leder fram till vilka resultat som framkommit ur de observationer som gjorts. En sammanställning av de brister eleverna visat i sin motoriska kontroll redovisas i ett observationsschema, det går att utläsa vilka elever och på vilka övningar de haft brister på. Nästa punkt i studien är där elevernas brister förtydligas och preciseras. Resultat ur övningsperspektiv är den punkt som följer efter detta. Detta leder fram till uppsatsens diskussion, i denna tas även metoddiskussion upp. Efter detta kommer ett avsnitt om ifall studiens syfte uppnåtts följt av en sammanfattning av arbetet.

2. FORSKNINGSBAKGRUND

Den sammanhållande länken för hur ett barn utvecklas allmänt, ligger i hur den motoriska utvecklingen framskrider. Forsström & Fägersten (2000) skriver att Piaget var en av de första med att förespråka att barnets motoriska förmåga påverkar deras allmänna utveckling. Hammar och Toss i Ericsson (2005) konstaterar att barn överlag idag rör sig för lite för att det inte ska få följd på deras hälsa. Det finns forskningsresultat som bland annat visar att när elever lär sig läsa, skriva och räkna spelar deras förmåga att automatisera motoriska rörelser, öga-hand-koordinationen och självkänslan en stor roll. Alla dessa funktioner går att öva upp med motorisk träning (Ericsson, 2003).

Elever med motoriska brister kan också få koncentrationssvårigheter. Har en elev dåligt utvecklade automatiserade motoriska rörelser kan det medföra att eleven även får svårt att koncentrera sig, detta för att eleven då måste lägga sin uppmärksamhet på de motoriska rörelserna istället för skolarbetet. Genom olika studier har det framkommit att elever med koncentrationssvårigheter och motoriska brister har större inlärningsproblem än elever med enbart koncentrationssvårigheter (Ericsson, 2003). Barn med motoriska svårigheter har sämre självkänsla än barn utan motoriska svårigheter. En annan följd är att de kan få svårt att få kamrater på grund av att de har svårt att klara av de lekar som kamraterna leker (Ericsson, 2005). Det kan förekomma en rad olika negativa följder av att ett barn har motoriksvårigheter. En kan vara att ett barn med dessa svårigheter kan få inlärningsproblem. En annan följd är att barnet får dåligt självförtroende om barnet ofta misslyckas. Ett sätt att dölja att de inte kan, är att barnet misslyckas med vilje och på ett ännu klumpigare sätt än vad de egentligen kan bara för att få de andra barnen att tro att de skojar (Forsström & Fägersten 2000).

Ericsson (2005) menar att de barn som har svårigheter med motoriken ofta är de barn som också rör sig minst på fritiden och inte deltar fullt ut på idrottslektionerna. Detta gör i sin tur att de får större problem och därmed utvecklas de inte motoriskt som de hade gjort om de varit mer fysiskt aktiva. Svårigheterna de har gör att de inte rör sig tillräckligt från början, det blir en ond cirkel. De som rör sig minst är de som egentligen behöver röra sig mest för att utveckla sin motorik. Schmidt & Wrisberg (2001) konstaterar att det barn som ofta är stillasittande eller inte speciellt aktiv i sina tidiga år har ofta inte tillräckliga erfarenheter av rörelser och kan därför vara motoriskt sämre utvecklade än andra barn. Det går att träna upp

vissa av dessa anlag. Åhs (1986) fastslår att elever i låg- och mellanstadiet har större krav på sig vad det gäller deras motoriska färdigheter eftersom deras värld förflyttas från hemmet till skolan och kamrater. Det ger dem ett större umgänge men samtidigt ger det dem ofta ett större behov av dessa färdigheter eftersom deras lek i denna ålder präglas av aktiviteter som kräver motoriska färdigheter.

Ericsson (2003) skriver i artikeln: "Mer medveten motorisk träning behövs" att barn med motoriska svårigheter kan missgynnas i inläring i andra ämnen genom att de brister i sin grovmotoriska utveckling. "Motoriska brister försvinner inte av sig själv. Utan någon form av stöd och träning kommer många barn med motoriska problem att fortsätta ha dessa problem genom hela sin skoltid" (Cantell, Smyth & Ahonen i Ericsson 2005, s. 39).

2.1 Perception

Enligt Holle (1978) kommer barnet att få många svårigheter om inte de perceptuella funktionerna och sinnesorganen fungerar som de bör. Hon fastslår också att om ett barn ska kunna lyckas i skolan, krävs det att alla sinnesintryck fungerar eftersom alla ämnen i skolan kräver att perceptionsförmågan fungerar. Vidare framhäver hon att det är ytterst viktigt att perceptionsövningar inom alla de sinnliga områdena tränas i tidig ålder, redan i förskolan. Detta är viktigt för att förebygga att barnet inte tappar någon sinnlig funktion eller kommer efter i någon. Hon resonerar vidare och menar att det går att träna upp sinnenas funktioner till att bli mer exakta. Det är också viktigt eftersom ju bättre perceptionsförmågan fungerar inom de olika sinnliga områdena, desto enklare blir övergången till nästa utvecklingsnivå. Om denna förmåga fungerar hos barnet genererar det en positiv motorisk utveckling eftersom dessa funktioner hör samman. Enligt Huitfeldt mfl. (2005) är perceptionen den process som bearbetar det som sinnen upplevt och gör en jämförelse med våra gamla erfarenheter och genom detta görs nya intryck.

Enligt Ellneby (1991) innebär perception att man uppfattar och bearbetar något genom sinnen, denna tolkning görs i hjärnan. Hon vidareutvecklar sitt resonemang med att konstatera att det krävs ett samspel mellan perceptionens olika områden och motoriken för att en utveckling ska kunna ske. Forsström & Fägersten (2000) menar att eftersom de olika sinnen hela tiden tar in många nya intryck så behövs det sållas bort en mängd olika sinnesintryck. De fastslår att om det uppstår problem i samordningen får barnet svårigheter

med att utföra rörelserna på ett korrekt sätt. Ellneby (1991) konstaterar dock att alla barn följer samma ordning i utvecklingsschemat. Det som ska poängteras är att det tar olika lång tid.

2.1.1 Perceptuella sinnen

Nedan kommer de perceptuella sinnen som berör motoriken att förtydligas.

1. *Kinestetiska perceptionen* = led- och muskelsinnet, detta innebär till exempel att vi kan känna hur ett ben eller en arm är böjt utan att vi behöver se efter hur det är. Utan detta sinne skulle vi hela tiden behöva se efter vad vi gör för att inte rörelserna skulle vara klumpiga.

2. *Taktila perceptionen* = känselsinnet, detta är människans mest omfattande sinne. Det är viktigt för det utvecklar alla kroppen övriga sinnen. Kroppskontakt är viktigt för barnets inlärningsförmåga då det hjälper till att utveckla kroppens nervsystem.

3. *Visuella perceptionen* = synsinnet, detta innebär att barnet tar in intryck genom synen och måste lära sig att tolka informationen. Det är därför viktigt för barnet att få många synintryck så att hjärnan utvecklas och barnet förstår vad det ser.

4. *Auditiva perceptionen* = hörselsinnet, detta är att ta in hörselintryck, att tolka och att kunna sammankoppla dessa med tidigare erfarenheter.

5. *Vestibulära perceptionen* = balanssinnet, detta är viktigt för att vi skall kunna vara upprätta. Sinnet är väldigt aktivt när vi är i rörelse men oftast samarbetar samtliga sinnen.

2.2 Motoriska grundformer

De motoriska grundformerna innebär de former av rörelse vi gör med de stora muskelgrupperna i armar, mage, rygg och ben. Undertill preciseras de grovmotoriska grundformerna för att skapa förståelse för vilka de är och vad de innebär. Detta för att öka förståelsen inom området.

Rulla - det är den första rörelsen med hela kroppen som ett barn lär sig.

Åla - nästa rörelse är att barnet börjar åla. Genom att åla övar barnet sig på den viktiga kryssrörelsen mellan armar och ben. Den behövs för att kunna krypa, gå och springa.

Krypa – när ett barn kryper tränar det bland annat upp arm- och nackmuskulerna, finmotorik i fingrarna, ögonens fixeringsförmåga och balansen. Fallreflexerna börjar också utvecklas.

Stödja – Från att barn är cirka 3 månader stödjer de sig med hjälp av underarmarna så att huvudet kan lyftas. Barn stödjer med armar och ben när de lär sig krypa, sitta och resa sig.

Balans – Balansen styrs till stor del av lilla hjärnan och bågångarna. Detta sitter i örat. Andra faktorer som påverkar är synen och kinestetiska sinnet (känsln och muskelsinnet).

Gå – I början när ett barn börjar gå lutar det sig framåt så att det nästa springer för att det är lättare än att gå långsamt. Det tar cirka 3-4 år att lära sig att gå med god balans, bra armrörelser och att hälen först sätts i marken och tårna lämnar marken sist.

Hoppa – barnet hoppar först på två ben innan de kan hoppa på ett. Den sista rörelsen som barn lär sig är att hoppa med krysslika rörelser med armar och ben (bilaterala koordinationen).

Springa – för att kunna springa behöver barnet kunna de rörelser som används när de ålar, kryper och hoppar.

Hänga – för att ett barn ska orka hänga med hjälp av händerna krävs att fingrarnas böjarmuskler är tillräckligt utvecklade.

Klättra – för att klättra krävs att barnet orkar lyfta sin egen vikt med armar och händer, dessutom behövs det en viss balansförmåga.

Kasta – För att kunna kasta krävs att man kan kontrollera diagonalrörelser.

Fånga – för att fånga krävs att barnet kan kombinera sinnesintrycken med det motoriska. När barn lär sig experimenterar de med handrörelsen och griper för sent eller för tidigt. När dessa rörelser är automatiserade kan de koncentrera sig på annat samtidigt som de fångar.

2.3 Motorisk kontroll

Barn föds med reflexrörelser som hjälper dem under deras första tid. Efterhand utvecklar de grov- och finmotoriska rörelser genom ett samspel mellan den kroppsliga utvecklingen, barnets mognad och lärande. Barnet kan lära sig att kontrollera även sådana rörelser som är långt ifrån de medfödda reflexövningarna (Jagtöien, 2002).

Motorisk kontroll är de faktorer i kroppen, de psykiska och sinnliga som spelar in när kroppen utför en rörelse. För att erhålla motorisk kontroll kan vi genom de intryck som vi får från våra sinnen bilda oss en uppfattning om en rörelse och kan därigenom skapa ett minne i nervsystemet om hur rörelsen ska utföras. Detta utgör tillsammans med våra medfödda rörelseprogram början på inläringen av motoriska program. Motoriska program är en sammansättning av flera muskelgruppers rörelse under en bestämd tid så att en medveten rörelse utförs. De flesta vanliga rörelserna styrs av rörelseprogram. Rörelseprogrammen är en samordning av celler som utför ett bestämt rörelsemönster. När dessa rörelsemönster är inlärd används de automatiskt för att utföra hela kombinationen. De motoriska programmen utgörs av känslor, perception, motorik och vår medvetenhet om våra tankar. Hela nervsystemet samarbetar i de motoriska programmen och varje liten del gör sin uppgift. Dessa är antingen medfödda eller inlärd. Hjärnan är en sammankoppling av olika självständiga undersystem som bland annat samarbetar för att kunna utföra en mängd rörelser (Bader – Johansson, 1991).

En viktig skillnad mellan motorisk kontroll och motorisk utveckling eller motorisk inläring är att motorisk kontroll handlar om det som sker i nuet, den direkta handlingen här och nu, medan de andra två handlar om förändringar i den motoriska kontrollen under en tidsperiod, ett betydligt längre tidsperspektiv (Sigmundsson, 2004).

2.4 Motorisk utveckling

Barns rörelseutveckling delas in i fyra olika faser. I den första fasen är rörelserna reflexmässiga och utan att hjärnan är medveten om dem. I den andra fasen är rörelserna symmetriska och här börjar hjärnan medverka i rörelserna. Den tredje fasen innebär att barnet kan utföra viljemässiga och motiverade rörelser. I den fjärde fasen är dessa rörelser automatiserade. Det innebär att barnet inte behöver tänka på hur rörelsen ska utföras, utan barnet kan koncentrera sig på annat samtidigt som rörelsen utförs (Holle, 1978). Forsström & Fägersten (2000) menar däremot att den motoriska utvecklingen består av 3 faser. I fas 1 börjar utvecklingen av rörelser med att barnet först kan röra huvudet och övre bålen för att sedan fortsätta först till armar och sedan till benen. Under fas 2 utvecklas motoriken från kroppens mitt för att fortsätta utåt till fingrar och tår. Fas 3 innebär att rörelserna fortsätter att utvecklas genom differentiering, som betyder att alla rörelser först är grova för att därefter finslipas till att bli mer exakta, och genom integrering där dessa rörelser sätts tillsammans till hela rörelsemönster. Under tiden som barn utvecklas motoriskt kan de ha så kallade medrörelser, som innebär att om de gör någon för dem svår rörelse med till exempel vänster arm kan det medföra att även höger arm rör sig något. Dessa medrörelser är normala och försvinner när barnet utvecklats tillräckligt. Motorisk utveckling innebär att barn lär sig fler och svårare rörelser.

2.5 Motorisk inläring

Det är när nya rörelser upprepas som motorisk inläring sker. Motoriken används då som en metod för att bestämma rörelserna, korrigera dem och genom det få kontroll på sina rörelser. Det finns vissa genetiska egenskaper som inte kan påverkas genom träning, en viss del av färdigheter är ett resultat av träning (Schmidt & Wrisberg, 2001). Sigmundsson (2004) menar däremot att ingen rörelse eller situation är exakt identisk med en annan därför kräver varje situation nya beslut. Ericsson (2005) menar till skillnad från Schmidt & Wrisberg (2001) att varje ny rörelse inte kommer av sig själv utan det är något som måste tränas upp. För att träna koordinationen krävs att samma rörelse tränas ett otal gånger tills rörelsen är så intränad att den kan utföras utan att man behöver tänka på den. Den har då blivit automatiserad. Holle (1978) konstaterar att om en rörelse ska bli koordinerad krävs ett samarbete mellan motoriken och perceptionen så att rörelsen utförs på rätt sätt. Det är inget som kommer av sig självt utan det är något som behöver tränas in. För att en rörelse ska bli koordinerad krävs att den är automatiserad och det blir den genom att rörelsen utförs många gånger och på rätt sätt.

Ericsson (2005) menar att när en rörelse är inlärd är det lättare att lära sig liknande rörelser. För att en rörelse ska kunna utföras på ett välkoordinerat sätt krävs att musklerna sätts i rörelse på rätt sätt när det gäller styrka, tid och hastighet. Impulser skickas tillbaka till hjärnan och rörelsen kan vid behov justeras och utföras bättre. Dessa impulser sker oftast automatiskt. När dessa impulser eller när rörelser inte är automatiserade får barnet problem med koordinationen. Barnet måste då stanna upp och tänka efter hur de ska utföra rörelsen och det gör att det går långsamt och blir okoordinerat.

2.6 Liknande studier

En liknande undersökning som vår har gjorts tidigare av Ingegerd Ericsson. MUGI's observationsschema har används vid båda undersökningarna. Detta observationsschema är ett rörelseprogram som mäter motorisk kontroll. Medan Ericsson undersökte elever i skolår 1-2 så har vi undersökt elever i årskurs 6. De siffror som Ericsson kom fram till var att 51 % av eleverna bedömdes ha god motorik, 37 % av eleverna bedömdes ha små brister i motoriken medan 12 % hade stora brister i motoriken. Andra observationer som gjorts på grundskolor i Skåne, Småland och Blekinge där MUGI:s observationsschema har används har visat att av elever i åldrarna 7-12 år bedömdes 40 % ha stora eller små motoriska brister (Ericsson, 2003). Enligt andra motoriska undersökningar, där MUGI:s observationsschema inte använts, vilket gjorts i Sverige och Danmark har 10-15 % av eleverna vid skolstarten motoriska svårigheter (Gjesing i Ericsson 2003). En undersökning i Norge visar att 6-10 % av eleverna i åldern 7-10 år har motoriska problem (SEF i Ericsson 2003). Problemet med att jämföra olika undersökningar är att det är svårt att få fram ett samstämmigt resultat eftersom varje undersökning har olika bedömningar, observatörer tolkar och ser inte på exakt samma sätt. Om de elever som Ericsson menar har stora brister likställs med dem som har svårigheter eller problem i de andra undersökningarna stämmer de olika undersökningar ganska väl överens med varandra.

Enligt en undersökning i Finland av 81 5-åriga barn med motoriska problem hade 46 % av dem sämre motorik än andra barn även vid 15 års ålder (Cantell, Smyth & Ahonen i Ericsson 2005). Därför är det viktigt att hitta de elever som har motoriska problem så att de kan få den hjälp som de behöver för att utvecklas motoriskt.

3. PROBLEMPRECISERING

Befinner sig eleverna när de avslutat årskurs 5 på den nivå där de uppfyller kursplanens mål för de motoriska grundformerna? För att svara på detta måste vi ställa oss frågan, på vilken nivå av motorisk kontroll befinner sig eleverna i årskurs 6?

4. METOD OCH MATERIAL

För att få underlag till studien har undersökningen gjorts genom observationer. Till dessa har det använts ett observationsschema med givna rörelser vilka eleverna ska utföra. Vi har kunnat iakttaga, studera och bedöma hur eleverna utfört dessa förutbestämda rörelser. Genom dessa bedömningar har vi kunnat fastslå vilka elever som har brister i sin motoriska kontroll. Utifrån detta har en klassifikation gjorts om eleverna haft små eller stora brister efter varje moment/övning. Utifrån det har vi kunnat utläsa vilken motorisk rörelse det är som brister. Patel & Davidson (2003) beskriver vad som kan kallas systematisk observation. Denna form av observation kan även kallas strukturerad observation. Detta innebär det att problemet som observeras ska vara väl definierat och de beteenden som upptas i observationsschemat ska vara relevant. Detta styrker enligt Patel & Davidson (2003) det valda tillvägagångssättet med strukturerade observationer i studien.

4.1 MUGI – observationsschema

Vid observationerna som har gjorts i denna studie har ett observationsschema som kallas för MUGI - Motorisk Utveckling som Grund för Inläring använts. Det är ett rörelseprogram som mäter den motoriska kontrollen. Det används av till exempel idrottslärare för att mäta elevers generella motoriska färdigheter och undersöka vilka elever som behöver extra motorisk träning (Ericsson, 2005). Observationsschemat innehåller 2 olika nivåer som visar elevernas kontroll av den aktuella rörelsen. Den första nivån är att eleven har mindre svårigheter. Det är när eleverna är osäkra på rörelsen som till exempel att de klarar av en del av sträckan eller att de klarar av rörelsen med vissa problem. Den andra nivån är stor svårighet. Det är när eleven har stora problem eller inte alls klarar av rörelsen. De elever som utför rörelserna utan några problem förs ej in i schemat. När observationsschemat avläses efter observationen får varje elev 1 poäng för varje mindre svårighet den har haft och 2 poäng för varje större svårighet den har haft på schemat. De elever som får 0-2 poäng har god motorisk färdighet. Gränsen är satt till 2 poäng för att det tar bort risken med att en elev som har god motorik blir bedömd med brister i motoriken på grund av att eleven råkar tappa balansen eller misslyckas med en

övning som de egentligen kan. De som har mellan 3 och 9 poäng har små motoriska brister och slutligen har de som får 10 poäng och mer stora motoriska brister.

De övningar som används i observationen kontrollerar elevernas öga-hand-koordination, bilaterala koordination (att koordinera kroppshalvor) samt statisk (stillastående) och dynamisk (i rörelse) balans. De undersöks för att dessa är viktiga indikatorer på elevernas motoriska kontroll. Genom dessa observationer erhålls inte en helhetsbild på elevernas motoriska färdigheter utan är mera än fingervisning om vilka elever som har motoriska svårigheter och behöver ytterligare motorisk träning. Då kan eleverna undersökas mer noggrant och individanpassat (Ericsson, 2003).

4.2 Urval

I studien har 78 elevers grovmotoriska färdigheter studerats. Eleverna går på 2 olika skolor och är sammanlagt uppdelade i 4 olika klasser. Eleverna går i årskurs 6 eftersom det enligt kursplanen finns klara och utskrivna mål för hur långt eleverna ska ha hunnit i sin motoriska utveckling i slutet av årskurs 5. För att få nödvändig information över var eleverna befinner sig grovmotoriskt efter att de gått ut årskurs 5 och gått till årskurs 6 var detta en möjlighet att göra det på. Valet av att göra observationer på de elever som medverkat i studien blev då de är vid en åldersmässig nivå som passar för studiens syfte. Eftersom vi haft kontakt med lärare från dessa skolor tidigare togs kontakt med dem igen för att fråga om vi skulle kunna få göra observationer på deras elever. Skolorna och dessa lärare var positiva och intresserade av att se resultatet av studien. Därför gavs tid till oss att observera eleverna och att insamla underlag till ett resultat.

4.3 Upplägg

I studien är det följande motoriska grundformer som observerats: kasta, fånga, hoppa, öga-hand-koordination, dynamisk och statisk balans samt bilateral koordination. Observationerna har genomförts under idrottslektioner där tester utförts för att se var eleverna befinner sig grovmotoriskt vid observationens tidpunkt. Observationerna har gjorts i så naturlig miljö som kunnats få. De har gjorts i idrottshallen under ordinarie pass för idrottslektioner. Vid observationerna har halva klassen deltagit i observationerna samtidigt som den ordinarie idrottsläraren undervisat den andra halvan av klassen. När observationerna gjorts har vi bytt grupp med idrottsläraren. Det gör att cirka tio elever har observerats åt gången. En av

observatörerna har visat övningen och varit noga med att alla elever förstått vad de ska göra och sedan har bägge observatörerna observerat elevernas rörelser och fört in resultatet i observationsschemat. Undersökningen av elevernas motoriska kontroll måste göras indirekt genom observationer för att precis som Jagtöien (2002) konstaterar, det finns en svårighet med att undersöka hur kontroll av rörelser går till. Det går inte att observera hur hjärnan och det centrala nervsystemet arbetar direkt utan det måste göras indirekt genom till exempel observationer av rörelser. Med tanke på detta är valet av metod motiverat. I undersökningen har MUGI's observationsschema valts. Detta har gjorts för att det innehåller tester på beteenden och situationer som överensstämmer med vad som undersöks i denna studie. Styrkan i att undersöka med MUGI's observationsschema har varit att det som framkommit under observationerna är verklighetsförankrat. Det är något som otvivelaktigt har hänt just här och nu och det är samtidigt ett resultat av vad det är som händer i nuet. Patel & Davidsson (2003) menar att observationsschemat ska se ut på ett sätt som gör det enkelt för den som gör observationen att fylla i protokollet. För att få ut så mycket som möjligt av observationen, gäller det att vara så påläst som möjligt. Även Denscombe (2000) konstaterar att observationen endast kan få värde i fall punkterna i observationsschemat kan visas vara tydliga och välvalda i förhållande till den frågeställning som finns.

4.4 Insamling av data

Skälet till att antalet elever begränsats till 78 är att vi har haft ett tidsperspektiv att ta hänsyn till. I valet för hur arbetet under observationerna skulle gå till valdes att låta en av observatörerna visa vilka rörelser som eleverna skulle göra. Vi var noga med att se till att alla eleverna förstod hur övningen skulle utföras och att de visste vad de skulle göra. Därefter fick eleverna göra övningen under tiden som deras rörelsemönster observerades av oss. Efter att övningen utförts gjordes en ny instruktion över hur nästa övning skulle gå till. Eleverna utförde momenten och vi observerade. Vi valde att studera eleverna i halvklass med cirka 10 elever per övning. Valet att genomföra övningarna på detta sätt gjordes för att eleverna inte skulle känna sig uttittade av 2 främmande personer. Det gjordes också för att det är mer naturligt att ha andra elever bredvid sig undertiden som de utövar någonting. Situationen blir mer lik vanliga tillfällen för rörelse och idrott och situationen ansåg vi skulle kännas mindre utstuderad för dem än om varje elev gjort övningarna enskilt framför oss.

4.5 Bearbetning

Alla observationstillfällena sammanställdes för att få en överblick av det resultat som framkom. Efter det har var övning för sig noga studerats efter de kommentarer och noteringar som gjorts för att se var eventuella brister hos eleverna funnits. Arbetet har fortskridit med att se på de elever med brister i sin motoriska utveckling för att kunna dela in dem i grupper med små eller stora svagheter. Detta gjordes för att kunna poängsätta bristerna enligt MUGI:s observationsschema för att se var varje elev befinner sig.

4.6 Etiska överväganden

Etiska överväganden har tagits med i studien. Observationerna har gjorts på 2 olika skolor och på varje skola är det 2 olika klasser som observerats. Det finns inga namn med i studien, på vare sig individer, skolor eller kommuner. För att få elever till våra observationer togs det kontakt med skolor via telefonsamtal. I samtalen berättades det om att vi tänkt göra en studie om skolelevs motorik och motoriska kontroll. Vidare samtal fördes med berörda lärare där det frågades om vilka kontakter som behövdes tas med föräldrar eller vårdnadshavare. Eftersom inga elevnamn eller namn på skolor framgår i studien räckte det enligt lärarna i 2 av klasserna att de godkände att observationer gjordes. I de andra 2 klasserna ville lärarna att det skickades brev (bilaga 2) via dem till föräldrarna om att en observation i den klass där deras barn går i kom att ske. I detta brev meddelades att underlag till en studie om elevers motorik och motoriska kontroll skulle göras men att inga namn på vare sig elever eller skola kommer att finnas och att det därigenom inte går att spåra deltagare i studien. Detta är inget som är nödvändigt för forskningen och det gör också att inte någon enskild elevs integritet visas eller kränks. Enligt Vetenskapsrådets forskningsetiska principer (uå) finns det 4 huvudkrav för forskning. Dessa krav innebär att den som forskar skall upplysa de som deltar i undersökningen om varför de är med i observationen. Det gäller också att informera dem om att det är frivilligt att vara med. Det är också ytterst viktigt att ha medgivande från elevernas föräldrar/vårdnadshavare om det behövs. De som deltar i undersökningen skall kunna avsluta sin medverkan utan att det påverkar dem och om någon har avslutat sin medverkan får de inte utsättas för opassande påtryckningar för att fortsätta i undersökningen. Detta har under hela vår studie tagits i beaktning. I undersökningen har alla elever deltagit och ingen elev har avbrutit under observationens gång.

5. RESULTAT AV OBSERVATIONER

Under observationerna har det framkommit att det finns elever med brister i sin motoriska utveckling. Av de 78 elever som observerats finns det 6 elever som enligt MUGI:s observationsschema har brister. Det är 7,7% av de elever som undersökts i studien. Av dessa elever går 3 i samma klass. I den andra klassen på den skolan är det inte någon elev med brister. Dessa 2 klasser har olika idrottslärare. På den andra skolans 2 klasser, vilka har samma idrottslärare, är det 2 elever i den ena klassen och 1 i den andra klassen som har motoriska brister. De 3 lärare som har eleverna i idrott har alla utbildning inom ämnet idrott. Av de 6 elever med brister är det 5 som har stora svårigheter i ett eller flera moment av dem som undersöktes. Den 6:e eleven med brister har inte stora svårigheter i något moment men har mindre svårigheter i flera olika moment. Enligt MUGIs observationsschema kan svårigheterna poänggraderas efter ett poängsystem, vilket innebär att om eleven hamnar mellan 0 och 2 poäng, har den god motorik. Mellan 3 och 9 poäng, har eleven små motoriska brister. 10 poäng eller över det, innebär det att eleven har stora motoriska brister. Efter att ha tittat på och analyserat våra observationer blir resultatet av vår undersökning att det finns 6 elever av 78 som har små motoriska brister. I tabellen på nästa sida har endast de elever tagits med som enligt schemat har motoriska brister.

MUGI – observationsschema

	Mindre svårighet	Stor svårighet
1. Kasta och fånga stor boll 5 ggr i följd.		
2. Studsa stor boll 5 ggr i följd. Höger		
3. Studsa stor boll 5 ggr i följd. Vänster		
4. Hoppa hoppsasteg, diagonalmönster, 15m.	Elev nr. 3, 5	Elev nr. 1, 4,
5. Hoppa på ett ben, 2 x 7m. Höger		Elev nr. 3, 4, 6
6. Hoppa på ett ben, 2 x 7m. Vänster	Elev nr. 1	Elev nr. 3, 4, 6
7. Stå på ett ben, 10 sek. Höger		
8. Stå på ett ben, 10 sek. Vänster	Elev nr. 5, 6	
9. Gå utåt med tårna utan stora medrörelser	Elev nr. 1	
10. Växelvis skidhopp rytmiskt 15 ggr.		Elev nr. 2, 3
11. Höger hand på vänster hand, tvärtom		
12. Motsatt sidas arm resp. ben lyftes ut till sidan	Elev nr. 2, 4, 5	
13. Höger hand på vänst. öra och vänst. hand på vänster höft		
14. Hoppa med rockring, förflyttning med springsteg		
15. Längdhopp över dike, 1 meter	Elev nr. 5	Elev nr. 6
16. Längdhopp över lina, 40 cm.	Elev nr. 5, 6	

Tabell

5.1 Precisering av elevernas brister

Nedan redogörs ingående för vilka brister varje enskild elev har visat, detta för att förtydliga de brister eleverna har i sin motoriska kontroll. De brister eleverna visar är på bilateral koordination. Detta innebär att kunna koordinera kroppshalvorna, till exempel höger arm och vänster ben. Andra brister eleverna har problem med statisk (stillastående) och dynamisk (i rörelse) balans och att de har medrörelser på vissa övningar.

Elev 1 har stora svårigheter med övning 4 vilket innebär att eleven haft problem med den bilaterala koordinationen. Eleven har även mindre svårighet med övning 6, vilket innefattar den dynamiska balansen och även medrörelser på övning 9 vilket innebär brister i den bilaterala koordinationen. Detta ger enligt systemet 4 poäng.

Elev 2 har stora svårigheter med övning 10 och mindre brister med bland annat medrörelser i övning 12 vilka båda kontrollerar den bilaterala koordinationen. Enligt systemet samlar eleven på sig 3 poäng.

Elev 3 har stora svårigheter med övning 5 och 6 vilket innebär svårigheter med dynamisk balans. Eleven har även stora problem med övning 10 och mindre svårigheter med övning 4, dessa mäter elevens bilaterala koordination. Eleven får enligt systemet 7 poäng.

Elev 4 har stora svårigheter med övning 5 och 6 och detta visar på brister inom den dynamiska balansen. Eleven har även mycket svårt för övning 4 och mindre svårt med övning 12, dessa mäter elevens bilaterala koordination. Eleven får enligt systemet 7 poäng.

Elev 5 har mindre brister på en del övningar vilket innebär att eleven samlar på sig en del poäng. Elevens svårigheter visar sig på övningarna 4, 12, 15 och 16. Dessa mäter alla elevens bilaterala koordination. Eleven har även problem med övning 8 som mäter statisk balans. Elevens poäng blir 5.

Elev 6 har brister som är stora på övningarna 5 och 6 vilket innebär problem med den dynamiska balansen. Eleven har även stora problem med övning 15 samt mindre problem med 16 och dessa mäter elevens bilaterala koordination. Eleven har även mindre svårigheter med övning 8, denna mäter elevens statiska balans. Eleven får enligt systemet 8 poäng.

5.2 Resultat ur övningsperspektiv

Övningar som någon av de 6 eleverna hade anmärkning på var övningar 5, 6, och 8 som mäter statisk och dynamisk balans och övningar 4, 9, 10, 12, 15 och 16 som alla mäter bilateral koordination. Resten av övningarna var det inte någon av de 6 som hade någon anmärkning på. Övning 3, 13 och 14 var det 1 eller 2 av övriga elever som hade mindre svårigheter med. Ingen av dessa elever hade svårigheter på mer än 1 övning och därför fick de inte 3 poäng eller mer och har enligt schemat god motorik.

Enskilda övningarna som flest elever hade stora svårigheter med är övning 5 och 6. Dessa övningar är att hoppa på ett ben, höger respektive vänster. 3 elever hade stora svårigheter med att hoppa på ett ben. De elever som hade svårt för att hoppa på ena benet hade också svårt att hoppa på det andra. Övning 4, hoppkast, hade 4 elever svårigheter med. Övning 10, växelvis skidhopp, hade 2 andra elever stora svårigheter med. Dessa är liknande rörelser som kräver koordination mellan kroppshalvorna.

6. DISKUSSION

Enligt kursplanen för idrott och hälsa så ska alla elever kunna behärska de grovmotoriska rörelserna med balans och kontroll när de gått från årskurs 5 till årskurs 6. Detta är något som genom observationerna synliggjorts att det inte fungerar till fullo i skolan. Det som också framkommit är att elever med brister, inte har stora brister som helhet. Däremot finns det elever som inte är långt därifrån vilket skapat reaktion hos oss. Skolan har som uppdrag att få eleverna att uppnå målen. Vi konstaterar att skolan inte helt lyckas med detta eftersom undersökningen visar på att det i vissa fall finns elever som inte har fullgod motorisk kontroll. I en del övningar har eleverna stora svårigheter. Detta är inte acceptabelt och är något som måste rättas till.

I undersökningen finns det 6 elever med brister. Det kan fastslås att bristerna ser lite olika ut. Eleverna har bland annat brister i koordinations- och balansövningar. Varför eleverna har brister är svårt att säga, det kan bara konstateras att de har dem. Schmidt & Wrisberg (2001) konstaterar att motoriska färdigheter ser olika ut. De konstaterar vidare att vissa färdigheter är medfödda men att det krävs rätt erfarenhet och mognadsgrad för att utföra dem. Att kunna se i fall eleverna har rätt mognadsgrad för att kunna utföra rörelserna med god kontroll är svårt att kontrollera. Det gäller både under observationerna och för pedagogerna som dagligen arbetar

med eleverna. Däremot borde det vara möjligt att från skolans och pedagogernas håll, att kunna ge stöd och hjälp för att kunna ge dem rätt erfarenheter att utveckla god motorisk kontroll. Här gäller det att kunna se varje elevs behov. Studiens utgångspunkt är att fastställa elevernas motoriska kontroll för att kunna se var de befinner sig i sin motoriska utveckling när de kommit upp i årskurs 6. Jagtöien (2002) menar samma som Schmidt & Wrisberg (2001). Eleverna utvecklas fin- och grovmotoriskt i samspel med kroppens utveckling, elevens mognad och lärande. Vi anser att kroppens utveckling och elevens mognad inte kan påverkas i samma utsträckning som vi kan påverka elevernas lärande. Därför bör det för elevens bästa läggas stort arbete och mycket energi på att detta blir korrekt.

För att jämföra med andra liknade studier är det intressant och relevant att se på resultatet av undersökningen som gjorts i Finland vilket Ericsson (2003) tar upp i sin avhandling. Det innebär att hälften av de elever som haft motoriska problem vid 5-års ålder fortfarande har brister vid 15-års ålder. Hon fortsätter och beskriver en annan liknande studie som gjorts på elever i skolår 1-2. Tittar man på resultatet som framkom i den undersökningen visar den på att utav dessa elever hade 37 % små brister och 12 % stora brister i sin motorik. Det vill säga att nästan hälften (49 %) hade brister i sin motorik. Ericsson (2003) förstår att beskriva ytterligare en studie som gjorts. Denna har gjorts på grundskolor i Skåne, Småland och Blekinge. Eleverna var inte heller här helt i paritet med ålderskategorin i vår studie, i den studien var de i åldern 7-12 år. Däremot kan resultatet i den ses som viktigt och relevant. I den undersökningen framkom det att 40 % av eleverna bedömdes ha stora eller små motoriska brister.

I den här undersökningen har det framkommit att knappt 7,7 % av eleverna haft bristande motorisk kontroll. Det kan poängteras att denna siffra är betydligt lägre än i liknade beskrivna undersökningar. Detta kan bero på att eleverna i de andra observationerna haft annan åldersstruktur. Enligt Holle (1978) är det övningar som är avsedda och ska klaras av utan några större svårigheter för elever i ålderskategorin 6 till 7 år. De elever som är med i denna undersökning är 12 år. Det som är väsentligt att ta hänsyn till, är att det i både denna och andra studier givits resultat på att det finns elever som inte har befäst den kunskap och utvecklats i den grad som de ska ha gjort enligt kursplanen. Resultatet av observationerna visar tydligt detta. Går man tillbaka till studien ifrån Finland, ser man att hälften av eleverna som haft brister i tidig ålder fortfarande 10 år senare har brister. Detta ska ses som en tydlig varningssignal till att ta elevernas motoriska kontroll på yttersta allvar. Det är också något

som otvivelaktigt visar att tidiga insatser är oerhört viktiga och nödvändiga. Detta kräver att pedagoger har rätt kompetenser för att kunna ge eleverna det stöd och den hjälp de behöver. Blir det inte rätt från början kan eleverna antingen missa något i sin utveckling eller lära sig fel mönster och inläringen kan då bli felaktig. Detta måste motarbetas för elevens bästa så att utvecklingen blir så komplett som möjligt. Detta fordrar att den motoriska utvecklingen också blir rätt och det är något som Forsström & Fägersten (2000) tar upp. De fastslår att när eleverna utvecklas motoriskt kan de ha medrörelser när de lär sig nya rörelser och utvecklar dem. Detta är något som är normalt i elevernas utveckling och är något som försvinner i takt med att eleverna utvecklat rörelserna och behärskar dem. Detta är att automatisera rörelserna vilket även Holle (1978) konstaterar. Några av eleverna som observerats har haft dessa medrörelser. Detta kan ses som bevis på att eleverna inte har fullgoda motoriska rörelser när de lämnat årskurs 5 för årskurs 6 vilket står i kursplanen för ämnet idrott och hälsa.

I resultatet ser vi att 4 av de 6 eleverna som har brister i sin motoriska kontroll, har det på övning 4. Övning 4 i MUGI's observationsschema är kontroll av den bilaterala koordinationen vilket innebär att kunna koordinera kroppshalvorna. Dessa rörelser är de som elever lär sig sist i sin motoriska utveckling. När resultatet av detta tolkas kan det innebära att eleven är sen i sin motoriska utveckling. Det kan vara ett resultat av att eleven kan ha fått för lite eller felaktigt stöd i sin motoriska träning. Detta kan medföra att eleven inte uppnått målet för motorisk kontroll i årskurs 5.

Forsström & Fägersten (2000) konstaterar att det kan ge problem i inläringen i andra ämnen genom att eleverna har grovmotoriska brister. Om eleverna med motoriska brister i denna undersökning, har inlärningsproblem eller andra problem som kan följa med motoriska problem, har inte kunnats undersökas på grund av arbetets storlek. Även Holle (1978) visar på att motoriken är viktigt vid läs- och skrivinläring. Detta är något som gör det självklart, att det krävs hårt arbete med elevernas motoriska utveckling. Är det inom lärarkåren så att elevernas brister i den motoriska utvecklingen inte alltid riktigt tas på allvar? Är det så att kompetensen att se dessa brister inte finns inom lärarkåren? Är det så att konsekvenserna för eleverna med bristande motorisk kontroll inte synliggörs till fullo? Detta är viktigt att fundera över och är något som bör lyftas fram.

Undervisningen skall anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. [...] Hänsyn skall tas till elevernas olika förutsättningar och behov. Det finns också olika vägar att nå målet. Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen. Därför kan undervisningen aldrig utformas lika för alla (Lärarens handbok, 2002 s. 10).

Det som står i ovanstående citat ser vi som något oerhört svårt att genomföra eftersom det ofta är en idrottslärare eller någon annan vuxen som är ensam med upp mot 25 elever. Då är det inte lätt att individanpassa undervisningen och utgå ifrån varje elevs förutsättningar och behov som läroplanen (Lpo94) säger att det ska vara. Efter att ha observerat eleverna och deras grovmotorik i vissa rörelser, syns det att det finns elever som behöver hjälp i sin utveckling. Det kan förekomma en rad olika negativa följder av att en elev har motoriksvårigheter. En följd är att de kan få inlärningsvårigheter. En annan följd är att eleven får dåligt självförtroende om eleven ofta misslyckas. Ett sätt att dölja att eleven inte behärskar motoriken med kontroll är att eleven kan misslyckas med vilje på ett ännu klumpigare sätt än vad de egentligen kan Forsström & Fägersten (2000).

Nya upptäckter genom studien har givit många tankar och funderingar och en stark sådan är att om det inte läggs ner det arbete som krävs eller som det faktiskt står att skolan och läroplanen har som krav och kriterier, då går det inte heller räkna med att det ska ske en utveckling som gör att alla elever klarar de målsättningar som är uppsatta. Ett alternativ skulle kunna vara att införa mer idrott och rörelse i skolan och göra det som en naturlig del av vardagen i skolan. Ericsson (2005) skriver att elever med motoriska svårigheter ofta har problem med att koncentrera sig och att lära sig saker. Ofta är de elever som rör sig lite på fritiden och som inte deltar till fullo i idrotten i skolan som har dessa problem. Genom detta kommer eleverna att få ännu större svårigheter eftersom de inte deltar i fysiska aktiviteter i full utsträckning. Det är de här eleverna som behöver mest stöd och träning. Att kunna bemöta dessa elevers behov av fysisk aktivitet där de får möjlighet och tillräckliga behov för att utveckla sin motorik för att de ska klara de målsättningarna som finns i kursplanen för idrott och hälsa vilket även konstateras av Schmidt & Wrisberg (2001). Dessa elever behöver hjälp med att motiveras och få sitt självförtroende stärkt, inte för skolans skull utan för sitt eget välbefinnande. Den enskilda individen bör få utmaningar att utvecklas utifrån. Det måste vara rimliga mål för eleven och att eleven finner det möjligt att uppnå målsättningarna. Genom det kan eleven utmanas och våga ta nya kliv som kan stärka elevens utveckling inom området. En jämförelse kan vara att en elev som har svårt för addition i matematik får jobba utifrån den nivå den befinner sig på. Det innebär att utgå från en nivå med ej för stora tal som gör att

eleven inte utmanas utan bara ser det som ett hinder och därför ger eleven upp och säger att det inte kan. Då har utmaningen blivit för svår och inte befunnit sig inom ett område som eleven ser som möjligt. Detta är något som är vitalt och angeläget att ha i tankarna som pedagog inom ämnet som studien berör, elevernas motorik. Vi konstaterar återigen att utgångspunkten måste vara att bemöta eleverna där de befinner sig och hjälpa dem i sin utveckling för att nå läroplanens målsättningar. Detta får inte styras av pengar eller resurser. Målen i skolan skall anpassas efter varje elevs förutsättningar och behov. Vi är införstådda i att det är ett mycket stort område vi är inne på, om pengar från staten till kommuner och därefter till skolområden och skolor och i slutändan vilka ämnen som ska få mest resurser och ekonomiskt stöd. Vi är även inne på området som handlar om kompetens och resurser i skolan men det är här vi i studien funnit att det finns en möjlighet att det brister efter vad vi observerat och fått underlag till.

Vi har tidigare i diskussionen tagit upp vikten av att pedagogerna har rätt kompetens för att ge eleverna rätt stöd. Enligt våra erfarenheter är det ofta att inte utbildade idrottslärare har hand om idrottslektionerna för elever i speciellt de lägre åldrarna. Det kan vara någon utan egentlig idrottsutbildning, klassläraren eller fritidspedagogen för att nämna exempel på vad vi upptäckt. Det är något som vi tycker är fel. Om man jämför med till exempel matematik och svenska så finner vi det föga troligt att en lärare utan rätt utbildning skulle få undervisa i dessa ämnen över en längre tid. Något vi ser som möjligt att forska vidare om är vad detta har och får för konsekvenser för elevernas motoriska utveckling och om det då kan vara något som påverkar elevernas motoriska inläring. Vad ger det för skillnad att ha utbildad personal och icke utbildad personal i elevernas motoriska utbildning eller är det att det inte ger några skillnader?

6.1 Metoddiskussion

Det kan finnas svagheter i att insamla information genom observationer. Om det finns tveksamheter i undersökningen kan det vara för att den som observerar har en förutfattad mening eller ståndpunkt om något, att man tolkar resultatet med hjälp av vad man redan vet innan. Denscombe (2000) konstaterar detta genom att säga att observationer inte är ett enkelt sätt att jobba på därför att observatörens uppfattningsförmåga kan vara påverkad av personliga faktorer och uppfattningar.

Ett annat alternativ som vi diskuterade att använda istället för att observera halva klassen på en gång är att en elev observerats åt gången. Fördelen med det är att eleven lägger mer fokus på uppgiften än när den utförs i grupp, för då kan eleverna påverka varandra genom att de ska visa sig tuffa eller inte bruka allvar. Det kan också vara så att elever upplever det jobbigt att göra uppgifterna inför andra, speciellt om de har svårt för det. Då kan det bli att eleven gör sig ännu sämre och skojar istället för att göra sitt bästa, för att dölja att de inte kan. Nackdelen kan vara att eleven känner sig utsatt med att vara ensam elev och göra övningar inför två okända observatörer även om de också deltar i övningen. Det kan göra att eleverna blir så nervösa och spända att de inte kan utföra övningen på bästa möjliga sätt. Detta gjorde att vi valde att utföra observationerna enligt det första alternativet med halva klassen åt gången. Vi är införstådda i att det finns både brister och fördelar att arbeta på detta sätt som gjorts med studien och det är något som vi har haft i åtanke under observationerna.

6.2 Har syftet uppnåtts?

Studiens syfte med att undersöka om elever i årskurs 6 uppfyller målen för motorisk kontroll i idrott och hälsa i årskurs 5 konstaterar vi har uppfyllts. Vi har använt oss av en metod där det gått att utläsa ett resultat av motorisk kontroll. Genom detta kan vi konstatera att 6 av 78 elever inte uppfyller kursplanens mål i idrott och hälsa för vad eleverna ska klara av när de avslutat årskurs 5.

7. SAMMANFATTNING

Inläringen i andra ämnen kan främjas av att elever har god motorisk kontroll. I denna studie har det undersökts om eleverna uppnått målen för motorisk kontroll i årskurs 5. Målet säger att "eleven skall behärska olika motoriska grundformer och utföra rörelser med balans och kropps kontroll samt kunna utföra enkla danser och rörelser till musik" (Grundskolans kursplan, s. 2). Motorisk kontroll innebär ett samspel mellan det psykologiska och våra sinnen som tillsammans skapar ett program för hur rörelsen ska utföras. För att erhålla god motorisk kontroll krävs ett samarbete mellan motorik och perception så att rörelsen utförs på rätt sätt. Detta är något som behöver tränas in. För att en rörelse ska bli koordinerad krävs att den är automatiserad och det blir den genom att rörelsen utförs många gånger och på rätt sätt (Holle, 1978). Utifrån detta har följande problemformulering framkommit. Befinner sig eleverna när de avslutat årskurs 5 på den nivå där de uppfyller kursplanens mål för de motoriska

grundformerna? För att svara på detta måste vi ställa oss frågan, på vilken nivå av motorisk kontroll befinner sig eleverna i årskurs 6?

Detta har i studien undersökt genom strukturerade observationer. I undersökningen har MUGI's observationsschema använts för att observera elevernas motoriska kontroll. Resultatet av detta är att 6 av de 78 elever som medverkat i studien har brister i sin motoriska kontroll. Detta innebär att de inte uppfyller målen för de motoriska grundformerna som står i kursplanen i idrott och hälsa. Innebörden kan bli att dessa elever får svårigheter i andra ämnen. Eftersom motoriken är en viktig del för inläringen i andra ämnen är det viktigt att eventuella brister i motoriken upptäcks och tränas på ett tidigt stadium, redan i förskolan. För att detta ska bli så effektivt som möjligt krävs utbildad personal inom området och att eleverna får många tillfällen att träna sin motoriska kontroll. En tänkbar slutsats är att för att kunna nå dit krävs resurser i form av pengar. Dels för att kunna höja kompetensen hos den befintliga personalen och för att kunna ha mer personal för att varje elev ska kunna bemötas efter sina behov och förutsättningar.

8. LITTERATURFÖRTECKNING

- Bader – Johansson, C. (1991). *Grundmotorik – Om inre och yttre rörelse i människans motorik*. Lund: Studentlitteratur.
- Denscombe, M. (2000). *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.
- Ellneby, Y. (1991). *Barns rätt att utvecklas*. Stockholm: Sveriges Utbildningsradio AB.
- Ericsson, I. (2003). *Motorik, koncentrationsförmåga och skolprestationer – En interventionsstudie i skolår 1-3*. Malmö: Malmö Högskola.
- Ericsson, I. (2005). *Rör dig – lär dig motorik och inlärning*. Stockholm: SISU Idrottsböcker – idrottens förlag.
- Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Vetenskapsrådet. (uå). Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Forsström, A. & Fägersten, I. (2000). *Perception & motorik*. Umeå: SIH.
- Holle, B. (1978). *Normala och utvecklingshämmande barns motoriska utveckling*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Huitfeldt Å, Bergström M, Tärnklev C, Huitfeldt S, Ågren Å. (2005) *Rörelse och idrott*. Stockholm: Liber.
- Jagtöien, G. L (2002). *Motorik, lek och lärande*. Göteborg: Multicare.
- Lpo 94 (2002). *Lärarens handbok*. Stockholm: Lärarförbundet.
- Nielsen, H. C, Vesterdorf, A, Skaftved, J. (1998). *Motorisk träning för fumlare och tumlare*. Örebro: Motorika HB.
- Patel R. & Davidson B. (2003). *Forskningsmetodikens grunder – Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.
- Schmidt, R A. (2001). *Idrottens rörelselära: motorik och motorisk inlärning*. Farsta: SISU idrottsböcker.
- Sigmundsson H. (2004). *Motorisk utveckling, nyare perspektiv på barns motorik*. Lund: Studentlitteratur.
- Svenska Akademien (1986). *Ordlista över svenska språket*. Stockholm: Norstedts förlag.
- Åhs O. (1986). *Utveckling genom lek och idrott*. Stockholm: Kultur & natur.

ELEKTRONISKA KÄLLOR

Ericsson, I. (2003). *Mer medveten motorisk träning behövs* www. idrottforum.org 2003-11-25

Hämtat 2006-11-14 från: <http://www.idrottforum.org/articles/ericsson/ericsson031125.pdf>

Skolverket (2000). *Grundskolans kursplaner*. (www). Hämtat 2006-11-14 från:

<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0607&infotyp=23&skolform=11&id=3872&extraId=2087>

Vetenskapsrådet – Forskningsetiska principer Hämtat 2006-12-13 från:

http://www.vr.se/download/18.6b2f98a910b3e260ae28000360/HS_15.pdf

Bilaga 1

MUGI – observationsschema

	Mindre svårighet	Stor svårighet
1. Kasta och fånga stor boll 5 ggr i följd.		
2. Studsa stor boll 5 ggr i följd. Höger		
3. Studsa stor boll 5 ggr i följd. Vänster		
4. Hoppa hoppsasteg, diagonalmönster, 15m.		
5. Hoppa på ett ben, 2 x 7m. Höger		
6. Hoppa på ett ben, 2 x 7m. Vänster		
7. Stå på ett ben, 10 sek. Höger		
8. Stå på ett ben, 10 sek. Vänster		
9. Gå utåt med tårna utan stora medrörelser		

10. Växelvis skidhopp rytmiskt 15 ggr.		
11. Höger hand på vänster hand, tvärtom		
12. Motsatt sidas arm resp. ben lyftes ut till sidan		
13. Höger hand på vänst. öra och vänst. hand på vänster höft		
14. Hoppa med rockring, förflyttning med springsteg		
15. Längdhopp över dike, 1 meter		
16. Längdhopp över lina , 40 cm.		

Bilaga 2

Hej!

Vi är två studenter från Högskolan i Kristianstad, Fredrik och Jörgen. Vi är inne på vår sista termin och är därför mitt uppe i vårt examensarbete. Vi gör ett arbete om ungdomars grovmotorik. Vi kommer under en idrottslektion, i den klass ditt barn går i, att göra en observation över barns grovmotorik. Överhuvudtaget ingenting om vem som varit med i undersökningen eller några individuella resultat kommer att visas i arbetet, det vi söker är data över hur grovmotoriken behandlas i skolan och vilka färdigheter som eleverna (generellt) behärskar när de kommit i början av årskurs 6. Detta är vad vi kommer att observera under lektionen.

Vänliga hälsningar Fredrik och Jörgen